

REGIONÁLNE DIFERENCIE NA TRHU PRÁCE PRÍČINY, PRÍSTUPY K RIEŠENIU, POMOC ZO STRANY ŠTÁTU

REGIONAL DIFFERENCES ON THE LABOUR MARKET, REASONS, APPROACHES TO THE SOLUTION, GOVERNMENT SUPPORT

Katarína Škrovánková

Abstrakt

Vznik sociálno-ekonomických disparít v regiónoch je dlhodobo považovaný za hlavný problém väčšiny krajín vrátane Slovenska. Slovenská republika prežíva v súčasnosti výrazné demografické zmeny. Demografickou transformáciou došlo k výrazným zmenám v oblasti zamestnanosti, ktorá je považovaná za jeden z nosných ukazovateľov ekonomickej výkonnosti a rozvoja regiónov. Na Slovensku sa z pohľadu regionálnej ekonomiky neustále stretávame s rastúcimi rozdielmi medzi regiónmi. Pohľad na jednotlivé regióny Slovenska preto vyvoláva potrebu podpory transformácie a reštrukturalizácie zaostávajúcich regiónov. Príspevok ponúka svojim spracovaním komplexný pohľad na problematiku týkajúcu sa skúmania ukazovateľov regionálnych disparít a ich vplyvov na trh práce a celkový ekonomický vývoj Slovenskej republiky. Hlavným cieľom príspevku je analyzovať súčasný stav a situáciu na trhu práce v jednotlivých regiónoch Slovenskej republiky, identifikovať problémy a príčiny regionálnych disparít a navrhnúť možné opatrenia pre ich reguláciu.

Kľúčové slová: región, regionálne disparity, trh práce, zamestnanosť

JEL code: E24, J00, J18, R20

Abstract

The formation of social-economy differences is considered by the main problem of most of the countries in the long term. The Slovak Republic is currently experiencing significant demographic changes. This demographic transformation has led to the significant changes in the field of employment, which is considered as one of the main indicators of economic growth and regional development. From the point of view of the regional economy we are constantly confronted with the growing disparities between the regions in the Slovak republic. The view on the individual regions of Slovak Republic calls out the need for support of less developed regions. This contribution offers a comprehensive view on the issue of the analysis of indicators of regional disparities and their impact on the labor market and the overall economic

development of the Slovak Republic. The aim of our contribution is to analyze the current situation on the labor market in the individual regions of the Slovak Republic, to identify the problems and causes of regional differences and to propose possible measures for their regulation.

Key words: region, regional differences, labour market, employment

JEL Code: E24, J00, J18, R20

Úvod

Na Slovensku sa z pohľadu regionálnej ekonomiky neustále stretávame s rastúcimi rozdielmi medzi hlavným mestom a regiónmi lokalizovanými na východ od centra. Zabezpečiť ozdravný režim zaostávajúcich regiónov je z pohľadu národnej ekonomiky veľmi dôležitou prioritou, najmä od vstupu do Európskej únie, ktorej víziou je znižovanie disparít medzi regiónmi. Nie len z tohto, ale i z ďalších dôvodov by mal štát zabezpečovať podmienky všestranného rozvoja aplikáciou podporných nástrojov v záujme znižovania disparít medzi regiónmi, ale i skvalitňovaním života a životných podmienok svojich občanov.

1 Teoretické východiská

Nezamestnanosť a jej regionálna determinácia patrí v súčasnosti medzi najdiskutovanejšie témy a to nie len na Slovensku. Problematika zameraná na elimináciu disparít na trhu práce v regiónoch Slovenska je dlhodobo jednou z najväčších priorit, čo dokazuje i zameranie stratégií rozvojových dokumentov a to nie len na lokálnej či regionálnej úrovni, ale i národnej úrovni.

1.1 Región

Pri definovaní pojmu región sa v literatúre stretávame s viacerými prístupmi k jeho vymedzeniu a práve z tohto dôvodu dodnes neexistuje jeho presná definícia. V najväčšej miere však prevláda teória, ktorá región popisuje ako zložitý dynamický priestorový systém, vznikajúci na zemskom povrchu, na základe interakcie prírodných a socioekonomických javov (Bradley, Morgenroth, 2003). Z hľadiska problematiky regionálnej ekonomiky je región ponímaný ako priestorový podsystem krajiny, determinovaný určitou priestorovou štruktúrou a úrovňou ekonomického a sociálneho rozvoja, ktorá môže byť vymedzená formálne (administratívne), prípadne neformálne (prirodzene) na základe konkrétneho účelu (Belajová,

Fáziková, 2005). V literatúre sa tiež možno stretnúť s klasifikáciou regiónov z hľadiska stupňa ich ekonomického rozvoja na:

a) *rozvinuté regióny* - ktoré štruktúrou ekonomických a mimoekonomických činností tvoria predpoklady pre rozvoj a uspokojenie potrieb,

b) *problémové regióny* - v rámci ktorých rozlišujeme na zaostávajúce regióny, štrukturálne slabé regióny a prekrvené regióny (Massari et. al., 2016).

V podmienkach legislatívy Slovenskej republiky je definícia regiónu obsiahnutá v zákone 503/2011 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorý región vymedzuje ako územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky.

1.2 Regionálne disparity

Stimson et. al. (2002), popisuje regionálne disparity ako rozdielnosti, nerovnosti znakov, javov či procesov, ktorých identifikácia a porovnanie má racionálny zmysel (poznávací, ekonomický, sociologický, psychologický). Regionálne disparity vznikajú schopnosťou niektorých regiónov prispôbiť sa ekonomickej a sociálnej transformácii, výsledkom čoho dochádza k tvorbe odlišností v stupni sociálno-ekonomického rozvoja. (Tvrdoň, 2007). Za hlavné príčiny podmieňujúce regionálne disparity možno považovať špecifickosť prírodného potenciálu, sídelnej štruktúry, polohovej atraktivity, demografickej štruktúry, dopravnej infraštruktúry, dostupnosti územia, či ekonomickej špecializácie regiónov, no v neposlednom rade i vplyv územno - správneho usporiadania (Tvrdoň et. al., 2007).

1.3 Regionálny trh práce

Trh práce je miesto, kde dochádza k stretu dopytu a ponuky, pričom predmetom výmeny je práca. Regionálny trh práce predstavuje región (miesto), v ktorom existuje územný súlad, resp. územná zhoda medzi dopytom a ponukou práce. Táto rovnováha sa na strane ponuky prejavuje tým, že ekonomicky aktívne osoby žijúce v danom regióne zvyčajne v tomto regióne aj pracujú, v prípade potreby si v ňom prácu hľadajú. Na strane dopytu sa rovnováha prejavuje tým, že väčšina zamestnancov podnikov a organizácií lokalizovaných v regióne pochádza z toho istého regiónu a voľné alebo nové pracovné miesta sa obsadzujú spravidla ekonomicky aktívnym obyvateľstvom tohto regiónu. Z uvedeného vyplýva, že pod pojmom regionálny trh práce rozumieme územie, v ktorom sa rozhodujúca časť reálnych i potenciálnych tokov za prácou realizuje vo vnútri regiónu a toky smerujúce cez jeho hranice nie sú významné (Bezák, 2001). Situácia na trhu práce v jednotlivých regiónoch Slovenska je podobne ako v ostatných krajinách determinovaná aktuálnymi trendmi, ktoré so sebou prináša demografický vývoj. Medzi aktuálne trendy demografického vývoja na trhu práce patrí:

- starnutie obyvateľstva s veľkým predpokladom predĺženia dôchodkového veku a nižšej produktivity zamestnancov,
- zvyšovanie počtu študentov na vysokých školách,
- práca v zahraničí a i. (Baránik, 2002).

1.4 Regionálna nezamestnanosť

Nezamestnanosť predstavuje sociálno-ekonomický jav vznikajúci na trhu práce. Je dôsledkom a súčasne prejavom nerovnováhy medzi ponukou a dopytom po práci (Rievajová, 2003). Existuje niekoľko príčin vzniku nezamestnanosti, pričom medzi hlavné príčiny patria:

- *zákony o minimálnej mzde* (stanovením minimálnej mzdy nad úroveň rovnovážnej mzdy dochádza k zvýšeniu ponúkanej práce a naopak zníženiu požadovanej práce čo následne vedie k rastúcej nezamestnanosti),
- *existencia odborov* (ich pôsobenie znižuje zamestnanosť pod efektívnu a konkurenčnú úroveň),
- *efektívna mzda* (vyššia ako rovnovážna mzda zvyšuje u pracovníkov efektivitu firmy, ale zároveň podporuje pretrvávajúcu nezamestnanosť nakoľko by mohlo dôjsť k zamestnaniu nových pracovníkov),
- *hľadanie pracovných miest* (spôsobený odvetvovými zmenami v dopyte po pracovnej sile, spôsobuje predovšetkým regionálne disparity v nezamestnanosti),
- *nedostatočná vzdelanostná úroveň* (nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily),
- *vysoké daňové odvody* (vysoké náklady zamestnávateľa na zamestnancov),
- *diskriminácia* (rasová, pohlavná, náboženská a pod.),
- *čierna práca* (deformácia pracovného prostredia), (Martincová, 2002).

1.5 Východiská nezamestnanosti a podpora regionálneho rozvoja zo strany štátu

Nezamestnanosť je súčasťou hospodárskej politiky, ktorej hlavnou úlohou je realizovať opatrenia pre jej reguláciu. Na účely regulácie nezamestnanosti sa podľa Vincúra (2006) uplatňujú predovšetkým opatrenia:

- *rozpočtovej politiky* (prostredníctvom štátneho rozpočtu prerozdeľovať nenávratným spôsobom finančné prostriedky do problémových regiónov);
- *štruktúrna politika* (poskytovanie finančnej podpory, finančných úľav malým a stredným podnikom);
- *daňová politika* (stabilizácia hospodárskeho cyklu v záujme dosiahnutie cieľov štátu);
- *dôchodková, sociálna politika a politika trhu práce* (systém podpory a pomoci pri zabezpečovaní práv občanov);

- *regionálna politika* (znižovanie regionálnych disparít, vyvážený rozvoj regiónov, podpora hospodárskeho a sociálneho rastu regiónov).

2 Cieľ a metodika práce

Hlavným cieľom príspevku bolo analyzovať súčasný stav a situáciu na trhu práce v jednotlivých regiónoch Slovenskej republiky, identifikovať príčiny a dôsledky regionálnych disparít a navrhnúť možné opatrenia pre ich reguláciu zo strany štátu. Za účelom naplnenia hlavného cieľa si zároveň stanovujeme niekoľko parciálnych cieľov, ktoré nám dopomôžu k:

- analýze demografickej a sociálno – ekonomickej situácie v jednotlivých regiónoch Slovenskej republiky,
- vypracovaniu podkladov pre posúdenie závislosti medzi vplyvom demografických ukazovateľov na vývoj situácie trhu práce v jednotlivých sektoroch národného hospodárstva regiónov Slovenskej republiky,
- subjektívnemu zhodnoteniu identifikovaných disparít, ich príčin a dôsledkov,
- návrhu efektívnych opatrení na elimináciu identifikovaných rozdielov.

Za účelom naplnenia hlavného cieľa a parciálnych cieľov príspevku bolo nevyhnutné postupovať v súlade s vopred stanoveným metodickým postupom:

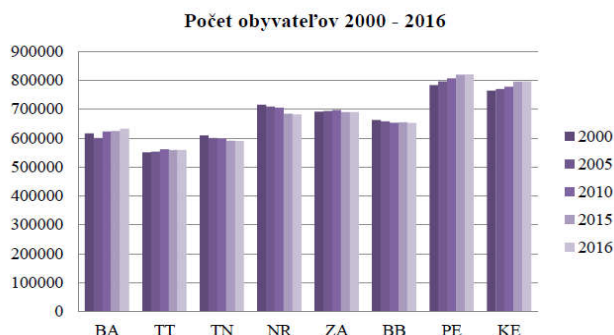
- vypracovanie teoretickej časti práce si vyžiadalo podrobné štúdium problematiky prostredníctvom monografií, vedeckých článkov a príslušnej legislatívy,
- pre vypracovanie analytickej časti práce bolo potrebné získanie a spracovanie štatistických dát, vytvorenie podkladov pre identifikáciu, hodnotenie disparít a návrh na ich elimináciu, v rámci príspevku bolo použitých niekoľko štatistických metód, akými sú analýza, komparácia, indukcia, dedukcia, regresná analýza, či indexové metódy.

3 Regionálne disparity na trhu práce v SR

Pri komparácii regiónov je dôležité začať so základnými demografickými ukazovateľmi od ktorých sú odvíjané i mnohé ďalšie sociálno – ekonomické ukazovatele. Medzi základný demografický ukazovateľ patrí počet obyvateľov Graf 1. Kým v roku 2000 predstavoval celkový počet obyvateľov približne 5 398 657, v roku 2016 bolo zaznamenaných okolo 5 426 252 obyvateľov. Najvyšší počet obyvateľov bol v priebehu tohto obdobia zaznamenaný v Prešovskom a Košickom kraji, naopak najnižší počet obyvateľov bolo v tomto období zaznamenaných v Trnavskom a Trenčianskom kraji. Z pohľadu vývoja počtu obyvateľov bol

úbytok obyvateľstva v priebehu sledovaného obdobia zaznamenaný najvýraznejšie v Trenčianskom kraji, ale i v Nitrianskom a Banskobystrickom kraji.

Graf 1: Počet obyvateľov

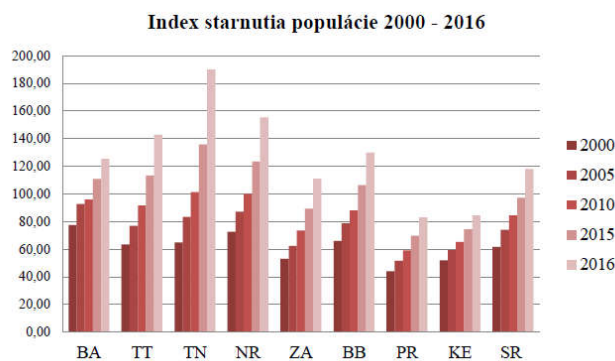
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa StatDat

Graf 2 Index starnutia populácie poukazuje na súčasnú situáciu vekového zloženia populácie jednotlivých regiónov Slovenska. Kým v roku 2000 pripadalo v každom kraji na 100 detí menej ako 100 obyvateľov v dôchodkovom veku, do roku 2016 došlo ku kontrastnej zmene demografického vývoja, pričom identifikujeme iba 2 regióny, kde na 100 detí pripadá menej ako 100 obyvateľov v dôchodkovom veku a to Prešovský kraj a Košický kraj. Najnepriaznivejšia situácia je v súčasnosti identifikovaná v Trenčianskom kraji, ktorý z hľadiska demografického vývoja starne najrýchlejšie. Pomerne nepriaznivý demografický vývoj sprevádza samozrejme aj Nitriansky kraj, či Trnavský kraj.

Index starnutia populácie vyjadruje počet osôb v poproduktívnom veku (65+) pripadajúci na 100 osôb v predproduktívnom veku (0-14).

Index starnutia:
$$Is = \frac{P(65+)}{P(0-14)} * 100 \quad (1)$$

Graf 2: Index starnutia populácie

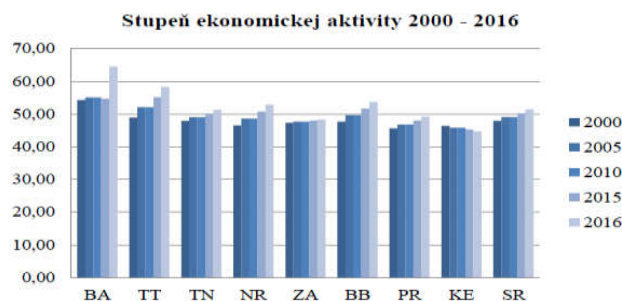
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa StatDat

Graf 3 Stupeň ekonomickej aktivity poukazuje na výkonnosť jednotlivých regiónov Slovenskej republiky. V úvode sledovaného obdobia vykazoval najvyššiu ekonomickú aktivitu Bratislavský kraj, no v porovnaní s ostatnými regiónmi neboli rozdiely v ekonomickej aktivite tak priepastné. Medzi najmenej ekonomicky aktívne regióny patrili v úvode sledovaného obdobia Prešovský a Nitriansky kraj, čo znamená, že pracujúcich obyvateľov bolo v tom čase podstatne menej a teda aj celková nezamestnanosť v regióne bola vyššia ako celkový priemer Slovenskej republiky. Kým sa v jednotlivých krajoch stupeň ekonomickej aktivity vyvíjal nanajvýš stabilne s miernym nárastom, v Bratislavskom kraji si môžeme všimnúť rapídny nárast, ku ktorému došlo ku koncu sledovaného obdobia. V súčasnosti si najvyšší stupeň ekonomickej aktivity udržiava Bratislavský kraj 64 %, naopak najnižší stupeň ekonomickej aktivity zaznamenávame v Košickom kraji 47 % a Prešovskom kraji 49 %, pričom v Košickom kraji došlo v porovnaní s predchádzajúcim sledovaným obdobím k poklesu stupňa ekonomickej aktivity.

Stupeň ekonomickej aktivity predstavuje percento pracujúcich z celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov

Stupeň ekonomickej aktivity: $IEA = EAP * 100$ (2)

Graf 3: Stupeň ekonomickej aktivity

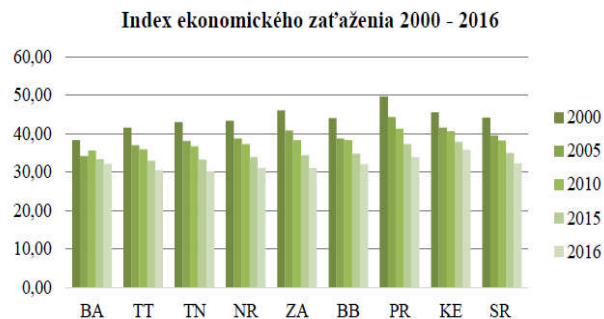

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa StatDat

Graf 4 Index ekonomického zaťaženia poukazuje na ekonomické zaťaženie jednotlivých regiónov Slovenska. Kým v úvode sledovaného obdobia bolo najintenzívnejšie ekonomické zaťaženie zaznamenané v Bratislavskom kraji, ku koncu sledovaného obdobia došlo k postupnému nárastu záťaže, no regióny ako napr. Trnavský kraj, Trenčiansky kraj, Nitriansky kraj, Banskobystrický kraj a Žilinský kraj dosiahli nižší stupeň ekonomického zaťaženia. V týchto regiónoch dosiahol index hodnotu približne 30, čo znamená, že 30 obyvateľov musí pracovať tak, ako keby pracovalo 100 obyvateľov. Kým v roku 2000 na 100

obyvateľov pracovalo vo všetkých regiónoch približne 45 obyvateľov, ku koncu obdobia je to 30 obyvateľov.

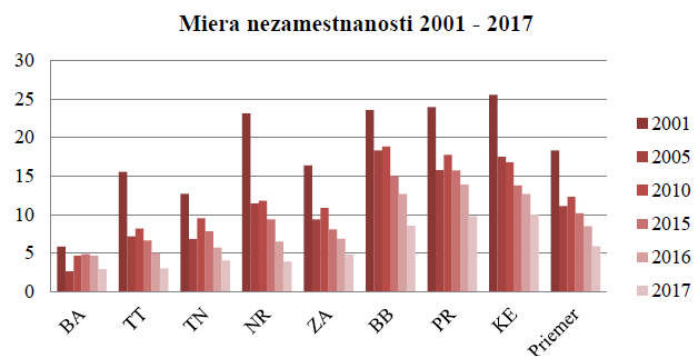
Graf 4: Index ekonomického zaťaženia

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa StatDat

Graf 5 Miera nezamestnanosti poukazuje na vývoj nezamestnanosti v jednotlivých regiónoch Slovenska. Môžeme si všimnúť, že v úvode sledovaného obdobia boli rozdiely v miere nezamestnanosti medzi Bratislavským krajom a ďalšími regiónmi veľmi vysoké. Ku koncu sledovaného obdobia však nastáva zmena, ktorej výsledkom je porovnateľná nezamestnanosť a to minimálne medzi krajmi v západnej časti Slovenska (Bratislavský kraj – Trnavský kraj – Trenčiansky kraj – Nitriansky kraj). Aj napriek porovnateľnej miere nezamestnanosti však zostáva v platnosti, že najnižšia miera nezamestnanosti bola zistená v Bratislavskom kraji a to zhruba 2,89 %, naopak najvyššia miera nezamestnanosti prevláda v Košickom kraji 10 %, Prešovskom kraji 9,74 % a Banskobystrickom kraji 8,54 %.

Graf 5: Miera nezamestnanosti

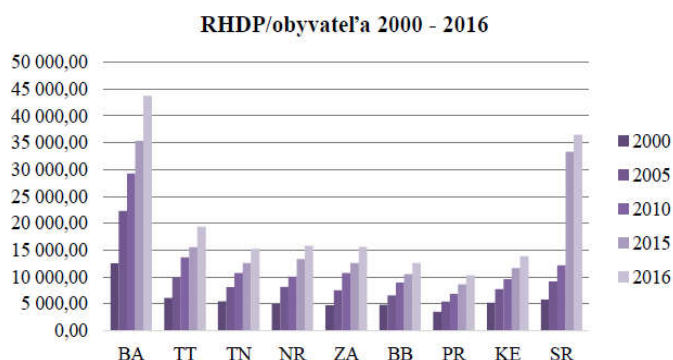

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa StatDat

Graf 6 Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa poukazuje na výkonnosť jednotlivých regiónov v sledovanom období. Zo všeobecného hľadiska si môžeme všimnúť, že výkonnosť Bratislavského kraja je v porovnaní s ostatnými regiónmi Slovenska

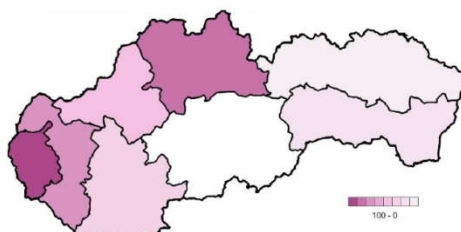
niekoľkonásobne vyššia a to v priebehu celého sledovaného obdobia. Pri porovnávaní ďalších regiónov naopak identifikujeme najvyššiu výkonnosť práve v Trnavskom kraji. Najnižšie hodnoty regionálneho hrubého domáceho produktu boli však identifikované v priebehu celého sledovaného obdobia práve v Prešovskom kraji a Banskobystrickom kraji. Pozitívom však zostáva, že regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa sa v každom regióne počas sledovaného obdobia vyvíjal kladne a v porovnaní úvodu sledovaného obdobia po súčasnosť dosiahol v niektorých prípadoch aj dvojnásobný nárast.

Graf 6: Regionálny HDP

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa StatDat

Schéma 1: Výška dosahovaných príjmov

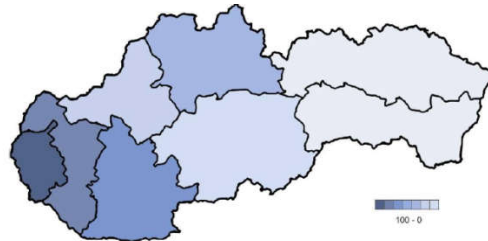
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa StatDat

Schéma 1 Výška dosahovaných príjmov poukazuje na úroveň príjmov domácností v jednotlivých regiónoch Slovenska v priemerných hodnotách počas sledovaného obdobia (2010 – 2016). Najvyššia úroveň príjmov bola počas sledovaného obdobia dosahovaná v Bratislavskom kraji (840 € - 981 €). Ide o prirodzený jav, nakoľko Bratislavský kraj predstavuje hlavný pól rozvoja vyznačujúci sa lokalizáciou najvýznamnejších inštitúcií a podnikov. O niečo nižšia úroveň príjmov domácností bola identifikovaná v Košickom kraji a Trnavskom kraji. Naopak najnižšia úroveň dosahovaných príjmov bola identifikovaná v Prešovskom kraji (543€ - 664 €) a Banskobystrickom kraji (581 – 703 €).

Jednoduchý index konkurencieschopnosti regiónov poukazuje na výkonnosť jednotlivých regiónov Slovenskej republiky. Tento index bol navrhnutý kvantitatívnou metódou na základe štatisticky dostupných dát pre potreby poukázania na odlišnosti v jednotlivých regiónoch.

Index konkurencieschopnosti regiónu:
$$xi=Ai+Bi+Ci+Di/n \quad (3)$$

Schéma 2: Jednoduchý index konkurencieschopnosti regiónov

Zdroj: Vlastné spracovanie

Schéma 2 Jednoduchý index konkurencieschopnosti regiónov zahŕňa do komparácie údaje ako zamestnanosť, nezamestnanosť, rHDP a produktivita v období rokov 2000 až 2016, pričom najnižšia hodnota predstavuje najvyššiu úroveň konkurencieschopnosti. V podmienkach Slovenskej republiky sa javí ako najkonkurencieschopnejší región Bratislavský kraj (0,5). Ostatné regióny Slovenska za touto hodnotou výrazne zaostávajú. Index konkurencieschopnosti pod hodnotu $x < 2$ bol identifikovaný len v podmienkach Trnavského kraja (1,75). Nitriansky, Žilinský a Trenčiansky kraj dosahujú hodnoty indexu v škále 2 – 2,25 bod. Naopak medzi najmenej konkurencieschopné regióny na Slovensku patria Banskobystrický kraj (2,87), Prešovský kraj a Košický kraj (3,25).

Tabuľka 3 uvádza logaritmované hodnoty beta konvergencie ekonomického ukazovateľa regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa. Pri komparácii úvodu sledovaného obdobia s jeho záverom dochádza k nárastu hodnôt regionálneho hrubého domáceho produktu vo všetkých krajoch. Priemerný koeficient rastu však vo všetkých prípadoch dosahuje hodnotu $x > 1$ na základe čoho môžeme predpokladať, že dochádza k divergencií.

Tabuľka 1: Meranie beta konvergenie rHDP/obyvateľa

rHDP/ob.	2000	2016	k	log y0	log k
BB	12,5	35,3	2,824	1,09691	0,450865
TT	6	15,5	2,583333	0,778151	0,41218
IN	5,4	12,5	2,314815	0,732394	0,364516
NR	5	13,3	2,66	0,69897	0,424882
ZA	4,7	12,5	2,659574	0,672098	0,424812
BB	4,7	10,5	2,234043	0,672098	0,349091
PE	3,5	8,6	2,457143	0,544068	0,39043
KE	5,1	11,6	2,27451	0,70757	0,356888

Zdroj: Vlastné spracovanie

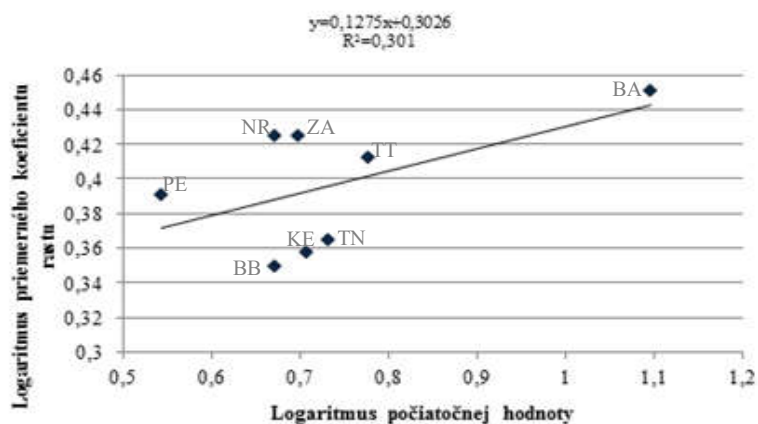
Výsledkom aplikácie beta konvergenie je identifikácia prehlbovania alebo eliminácie disparít medzi regiónmi s pomocou využitia regresnej analýzy.

Beta konvergenia:

$$\frac{1}{T} \log \frac{Y_{j,t+T}}{Y_{j,t}} = \alpha - \beta \log Y_{j,t} + u_{j,t,t+T} \quad (4)$$

Graf 7 Konvergenia rHDP na obyvateľa poukazuje na vývoj existujúcich disparít medzi jednotlivými regiónmi Slovenska. Záverom beta konvergenie je, že v sledovanom časovom období 2000 - 2016 dochádzalo medzi regiónmi k divergencii, pretože regresná priamka mala vyšší sklon. Môžeme si všimnúť, že hodnota koeficientu determinácie nepresahuje 50 %, čo znamená, že skúmané údaje nie sú štatisticky preukazné. Výsledkom ale zostáva, že rozdiely medzi jednotlivými regiónmi (nevnímajúc Bratislavský kraj) sa na Slovensku postupne znižujú.

Graf 7: Beta konvergenia rHDP/obyvateľa

Zdroj: Vlastné spracovanie

4 Príčiny, dôsledky a prístupy štátu a EÚ k riešeniu regionálnych disparít trhu práce v Slovenskej republike

Vývoj jednotlivých regiónov je diferenciaciou faktorov vplývajúcich na regionálny rozvoj v závislosti od východiskových podmienok (poloha, stupeň urbanizácie) veľmi rozdielny. Príčiny zaostávania nie len Prešovského kraja, Banskobystrického kraja, ale aj ostatných regiónov v komparácií s Bratislavským krajom sú ovplyvnené viacerými faktormi.

Medzi hlavné príčiny nerovnomerného rozvoja regiónov a vzniku regionálnych rozdielov možno zaradiť geografickú polohu regiónu, nedostatočné kapitálové zdroje, dopravnú dostupnosť, nevyužitú výrobnú kapacitu, vybavenosť regiónu infraštruktúrou, kvalitu a kvantitu pracovnej sily či nízku úroveň kvalifikácie.

Medzi hlavné dôsledky regionálnych disparít vznikajúcich v podmienkach regiónov Slovenska môžeme zaradiť napr. priepastné rozdiely v zamestnanosti medzi jednotlivými regiónmi, pretrvávajúcu polarizáciu medzi Bratislavským krajom a ostatnými regiónmi Slovenska, a to v celom spektre ukazovateľov od regionálneho hrubého domáceho produktu, cez priemerné mzdy až po nezamestnanosť či existujúce rozdiely v dosahovaných príjmoch na obyvateľa,

V záujme posilnenia a udržania si konkurenčného postavenia v európskom prostredí by sa mali regióny Slovenska zamerať na splnenie prioritných podmienok. Prvou prioritnou podmienkou je vybudovanie technickej infraštruktúry prispôbenej svojej konkurenčnej výhode a ľudskému kapitálu. Druhou podmienkou pre zabezpečenie silného konkurenčného postavenia je schopnosť tvorby inovácií a know how a podpora trvalo udržateľného rozvoja. Pre naplnenie týchto podmienok je však nevyhnutná efektívna aplikácia inštitucionálneho a administratívneho rámca na všetkých úrovniach podpory a realizácie regionálnej politiky.

Medzi najprioritnejšie opatrenia regionálnych samospráv a štátnej správy by malo byť zaradené:

- upevnenie a skvalitnenie komunikácie medzi kompetentnými inštitúciami a pracoviskami,
- efektívnejšie meranie regionálnych rozdielov a vyhodnocovanie ich dopadov prioritne v najproblémovnejších regiónoch (určenie hlavných indikátorov vývoja zamestnanosti, ich monitorovanie a vyhodnocovanie),
- pre zvýšenie kvality života a posilnenie lokálnej ekonomiky by malo dôjsť k zníženiu odvodov pre nízko príjmové skupiny obyvateľstva (zvýšenie spodnej hranice príjmu),

- vytvorenie súbehu medzi sociálnymi dávkami a príjmami z práce (podporiť nízkopríjmové skupiny obyvateľstva a zároveň ich motivovať k legálnej práci, úprava legislatívy),
- vytvorenie rámca kvality pre efektívnu pomoc nezamestnaným (zameraná na zvyšovanie kvalifikácie, intenzívnejšie poradenstvo a pomoc pri hľadaní a uchádzaní sa o voľné pracovné pozície),
- motivácia v školstve (kvalitné duálne vzdelávanie na stredných školách, programy pre mladých, zabrániť riziku úniku mozgov),
- integrácia marginalizovaných skupín (skvalitnenie a dostupnosť zdravotnej starostlivosti, sociálnych služieb, pomoc zdravotne znevýhodneným, zabezpečenie optimálnych životných podmienok pre zdravotne a sociálne znevýhodnených),
- trvalé zlepšovanie podmienok pre podnikanie (zníženie administratívnej záťaže, férová súťaž, zníženie daňových odvodov, dotované zamestnávanie, zníženie ceny energií a pod.).

Záver

V súčasnosti sa regionálne disparity v dôsledku narastajúcich sociálnych a ekonomických problémov medzi regiónmi dostávajú stále viac do popredia. Napriek existencii legislatívnych opatrení na úrovni SR aj EÚ sa ciele v odstraňovaní regionálnych disparít v podmienkach Slovenskej republiky doteraz nedarí úspešne dosahovať. Skúmaním tejto problematiky dochádzame k záveru, že rozdiely medzi Bratislavským krajom v porovnaní s ostatnými regiónmi sa prehľbujú. Na schopnosť riešiť problémy týkajúce sa regionálnych disparít sociálno – ekonomického charakteru je nevyhnutná komunikácia a spolupráca všetkých článkov podieľajúcich sa na tvorbe hospodárskej politiky. S úmyslom trvale znížiť regionálne rozdiely sa zaoberá i Stratégia Európa 2020, ktorá uvádza rôzne aktívne opatrenia zamerané na inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast. Tieto opatrenia sú financované z prostriedkov európskych štrukturálnych investičných fondov a čiastočne i štátneho rozpočtu. Na základe analýzy vybraných demografických a sociálno – ekonomických ukazovateľov sme dospeli k záveru, že situácia na trhu práce sa napriek dlhodobo pretrvávajúcim regionálnym rozdielom postupne zlepšuje (nevnímajúc BK). Dochádza k znižovaniu nezamestnanosti, avšak na druhej strane narážame na veľký problém, ktorým je nepriaznivý demografický vývoj. Tento fenomén môže v priebehu najbližších rokov negatívne ovplyvniť ekonomickú výkonnosť Slovenských regiónov, čo by mohlo narušiť aj doteraz pozitívne sa vyvíjajúcu mieru zamestnanosti. Najväčším ohrozením, ktorému by malo Slovensko čeliť v najbližších obdobiach bude

nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, ktorú bude nutné nahradiť migráciou, alebo úpravou legislatívy, či vytvorením podmienok pre udržanie poproduktívnych na trhu práce.

Použitá literatúra

BARÁNIK, M. (2002). *Ludské zdroje vo svetle demografického vývoja spoločnosti – rozhodujúci faktor ekonomického potenciálu hospodárstva SR*. Trenčín: TUAD, Výskumná správa.

BELAJOVÁ, A. - FÁZIKOVÁ, M. (2002). *Regionálna ekonomika*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 187 s. ISBN 80-8069-007-3.

BEZÁK, A. (2001). *O regionálnych trhoch práce, nových krajoch a tokoch nezamestnaných*. In: Geografický časopis. Vol. 53 . [online]. [cit. 2018 – 03 - 07].

Dostupné na: <<https://www.sav.sk/journals/uploads/05131143Bezak.pdf>>.

BRADLEY, J. - MORGENROTH E. - UNTIED G. (2003). *Macro-regional evaluation of the Structural Funds using the HERMIN modelling framework*. Münster: Economic & Social Research Institute, 86 p. ISSN 1227- 1241.

MARTINCOVÁ, M. (2002). *Makroekonómia: Nezamestnanosť ako makroekonomický problém*. Bratislava: IURA EDITION.134 s. ISBN 80-89047-31-9.

MASSARI, S. – SONNEMANN, G. – BALKAU, F. (2016). *Sustainable Regional Development*. New York: Routledge. 47 p. ISBN 113-8940-607.

RIEVAJOVÁ, E. et al. (2003). *Teória a politika zamestnanosti*. Bratislava: EKONÓM. 275 s. ISBN 80-225-1757-7.

StatDat (2018). [online]. [cit. 2018 – 03 - 07]. Dostupné na: http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=xts.run&m=portal/cc.xts&g_ohome=

STIMSON, R. – STOUGH, R. – ROBERTS, B. (2002). *Regional Economic Development: Analysis and Planning Strategy*. Berlin: Springer. 83 p. ISBN 978-3-540-34826-9.

TVRDOŇ, J. – KMECOVÁ, Z. (2007): *Dimenzia hospodárska - typológia regiónov.: Regionálna diferenciácia, regionálny rozvoj v Slovenskej republike v kontexte integračných dosahov*. Bratislava: Sociologický ústav SAV, s. 67–81.

VINCÚR, P. et al. *Teória a prax hospodárskej politiky*. Bratislava: Sprint, 2006. 432 s. ISBN 80-89085-60-1.

Zákon č. 503/2011 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v z. n. p.

Kontakt

Ing. Katarína Škrovánková

Trenčianska univerzita A. Dubčeka

Fakulta sociálno ekonomických vzťahov

Študentská 3

911 05 Trenčín

e-mail: *katarina.skrovankova@tnuni.sk*